

DATGANIAD LLYWODRAETHU BLYNYDDOL

Mae'r datganiad hwn yn cwrdd â'r angen i gynhyrchu Datganiad Rheolaeth Fewnol yn unol â Rheoliad 4 o'r Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005.

Rhan 1: CWMPAS CYFRIFOLDEB

Mae Cyngor Gwynedd yn gyfrifol am sicrhau bod ei weithgareddau yn cael eu cynnal yn unol â'r gyfraith a safonau priodol, a bod arian cyhoeddus yn cael ei diogelu a'i gyfrifo amdano yn briodol, a'i ddefnyddio mewn ffordd economaidd, effeithlon ac effeithiol. Mae'n ddyletswydd o dan y Ddeddf Llywodraeth Leol 1999 i Gyngor Gwynedd sefydlu trefniadau sy'n sicrhau gwelliant parhaus yn y ffordd y mae'n gweithredu ei swyddogaethau, gan ystyried cyfuniad o agweddau economi, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd.

Wrth gyflawni'r cyfrifoldebau eang yma, mae Cyngor Gwynedd hefyd yn gyfrifol am roi trefniadau priodol yn eu lle ar gyfer llywodraethu ei swyddogaethau, cynorthwyo gweithrediad effeithiol ei weithgareddau, ac sydd yn cynnwys trefniadau i reoli risg a rheoli ariannol digonol ac effeithiol.

Mae Cyngor Gwynedd wedi cymeradwyo a mabwysiadu Cod Llywodraethu Corfforaethol, sy'n gyson ag egwyddorion Fframwaith CIPFA/SOLACE Delivering Good Governance in Local Government. Mae copi o'r cod i'w gael ar ein gwefan, neu gellir derbyn copi trwy ysgrifennu at Gyngor Gwynedd, Swyddfa'r Sir, Stryd y Castell, Caernarfon, Gwynedd LL55 1SH. Mae'r datganiad yma yn esbonio sut mae'r Awdurdod yn cydymffurfio â'r cod ac mae hefyd yn cwrdd â gofynion rheoliad 4(2) Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005 mewn perthynas â chyhoeddi datganiad ar reoli mewnol.

Rhan 2: PWRPAS Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae'r fframwaith llywodraethu'n cynnwys y systemau a phrosesau, diwylliant a gwerthoedd hynny sydd yn cyfeirio a rheoli'r awdurdod, a'r gweithgareddau ble mae'n adrodd i, cysylltu gydag ac yn arwain y gymuned. Mae'n galluogi'r awdurdod i fonitro llwyddiant ei amcanion strategol, ac i ystyried os yw'r amcanion wedi arwain at ddarparu gwasanaethau addas a chost effeithiol.

Mae'r system reolaeth fewnol yn rhan allweddol o'r fframwaith llywodraethu ac wedi ei ddylunio i alluogi'r Cyngor i reoli risg i lefel resymol yn hytrach na dileu'n gyfan gwbl y risg o fethiant i gyflawni polisiau ac amcanion; gall felly ond ddarparu sicrwydd rhesymol o effeithiolrwydd yn hytrach na sicrwydd diamod. Mae'r system rheolaeth fewnol yn seiliedig ar broses parhaus sy'n adnabod a blaenoriaethu risgiau sy'n berthnasol i gyflawni polisiau, bwriadon ac amcanion y Cyngor, i werthuso'r tebygolrwydd o risgiau'n cael eu gwireddu ac i isafu'r effaith petai hynny'n digwydd, ac i reoli'r risgiau mewn ffordd effeithlon, effeithiol ac economaidd.

Mae'r fframwaith llywodraethu a ddisgrifir uchod wedi bod yn ei le yng Nghyngor Gwynedd ar gyfer y flwyddyn sy'n diweddau 31 Mawrth 2011 a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r datganiad o gyfrifon.

Rhan 3: Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae elfennau allweddol y systemau a phrosesau sy'n cwmpasu trefniadau llywodraethu Cyngor Gwynedd fel a ganlyn:

Adnabod a chyfathrebu gweledigaeth yr awdurdod

- Mae 'Gwynedd ar y Cyd' - partneriaeth strategol o asiantaethau allweddol ar draws y Sir - wedi datblygu Strategaeth Gymunedol Gwynedd, "Gwella Gwynedd gyda'n Gilydd". Pwrpas y Strategaeth Gymunedol yw hyrwyddo lles economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol yng Ngwynedd. Mae'r Strategaeth ei hun yn amlinellu cyfres o ganlyniadau ac is-ganlyniadau y mae'r Cyngor a'i bartneriaid yn cydweithio i'w gwireddu. Mae'r strategaeth yn targedu pum prif ganlyniad strategol:-
  1. Ardal ble mae'r economi yn ffynnu
  2. Ardal gydag amgylchedd cynaliadwy
  3. Ardal ble mae plant a phobl ifanc yn llwyddo
  4. Ardal byrlymus i fyw gyda chymunedau diogel
  5. Ardal gydag iechyd da a'r gofal gorau yn y gymuned
- **Yn ogystal**, mae'r egwyddorion canlynol yn ganolog i'r gwaith
  - Hyrwyddo lles economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol pobl a chymunedau, gan sicrhau ansawdd bywyd gwell i'n cenhedlaeth ni a chenedlaethau'r dyfodol
  - Hyrwyddo gwasanaethau lleol sydd yn canolbwyntio ar y dinesydd
  - Mynd i'r afael â materion cymdeithasol sy'n cyfrannu at amddifadedd, iechyd gwael a diffyg cyfle cyfartal
  - Ymrwymiad i gydweithio ar draws y sector cyhoeddus, y sector preifat a'r trydydd sector.
  - Ymrwymiad i fod yn atebol i drigolion y sir
  - Hyrwyddo cyfle cyfartal
  - Hyrwyddo yr iaith Gymraeg
- Mae amcanion y Cyngor a'r rhaglenni trawsnewid oddi fewn i Gynllun Tair Blynedd y Cyngor wedi cael eu cyd-datblygu gyda'r Strategaeth Gymunedol a maent yn cefnogi gwaith a gweledigaeth y Strategaeth. Nod y Cyngor yw ceisio'r "Gorau i Bobl Gwynedd Heddiw ac Yfory".
- Yn ystod 2010/11, bu'r Cyngor yn dilyn camau gweithredol penodol er mwyn datblygu Cynllun Tair Blynedd ar gyfer 2011-14. Mabwysiadwyd y Cynllun gan y Cyngor ar 12 Mai 2011. Mae'r Cynllun Tair Blynedd yn ddogfen allweddol i'r Cyngor gan ei fod yn gynllun strategol sydd yn crynhoi'r amcanion gwella y mae'r Cyngor am fynd i'r afael â hwy dros y tair blynedd nesaf.
- Yn unol â gofynion Rhaglen Gwella Cymru, mae'r Cyngor yn adolygu'r cynllun hwnnw yn flynyddol ac yn gosod allan y modd y bwriedir ymateb i'r prif flaenoriaethau. Mae'r Cynllun yn ddolen gyswllt pwysig rhwng y Strategaeth Gymunedol a chynlluniau busnes gwasanaethau'r Cyngor, a'i ddangosyddion a'i gynlluniau ar gyfer gwella ar lefel unedau busnes.

Adolygu gweledigaeth yr awdurdod a'i goblygiadau ar gyfer trefniadau llywodraethu

- Yn ystod 2010/11 cwblhawyd Hunan Asesiad o drefniadau arweinyddiaeth, ymgysylltu a llywodraethu'r Cyngor a lluniwyd cynigion pendant i ymateb i'r asesiad hynny gan Fwrdd Rhaglen Trawsffurfio'r Cyngor. Y nod yn hyn oll oedd sicrhau y byddai'r Cyngor wedi cytuno ar y meysydd lle mae trefniadau yn foddhaol a hefyd ar gamau i wneud gwaith datblygu pellach lle y mae ei angen.

Penderfynodd Bwrdd y Cyngor ddefnyddio meincnod safonol yr IDeA (Improvement and Development Agency), wedi ei addasu i adlewyrchu'r gofynion gwahanol yng Nghymru. yn sylfaen ar gyfer gwneud yr asesiad. Mae'r fframwaith hwnnw yn edrych ar ac yn ceisio disgrifio cyngor delfrydol ar draws pum prif faes, Llwyddiannau a chanlyniadau, Arwain a llywodraethu, Ymgysylltu a chwsmeriaid, cymunedau a phartneriaid, Rheoli adnoddau a pherfformiad a Trefniadaeth a Phobl. Addaswyd y meincnod i symleiddio'r eirfa a gosodwyd hefyd gasgliadau trafodaethau gyda rheolwyr ac aelodau arweiniol ynglyn a "pha fath o gyngor 'da ni angen bod'".
- Cyflwynir Strategaeth Ariannol Tymor-Canol i'r Cyngor bob mis Chwefror.

Mesur ansawdd gwasanaeth i'r defnyddwyr, sicrhau darparir hwy yn unol ag amcanion yr awdurdod a defnydd gorau o adnoddau.

- Datganiad o bwmpas yr Adran Strategol a Gwella yw “datblygu, sefydlu a chefnogi diwylliant, a systemau rheoli perfformiad a phrosiectau grymus er mwyn cefnogi'r egwyddor o welliant parhaus a gwneud y defnydd gorau o adnoddau”.
- Datblygir dangosyddion perfformiad lleol a gwelliannau fel canlyniad i'r asesiadau risg busnes y Cyngor. Caiff pob dangosydd ei nodi fel bod yn un allweddol unai ar lefel Uned, Gwasanaeth neu'r Cynllun Tair Blynedd. Mae'r Cynllun Tair Blynedd yn rhestru prif ddangosyddion allweddol corfforaethol y Cyngor.
- Mae'r broses cynllunio busnes yn cychwyn gydag asesiad risg busnes gan bob uned fusnes o fewn yr awdurdod. Fel rhan o'r broses yma, mae'n ofynnol i'r unedau hyn oll ystyried perfformiad o'i gymharu â blynyddoedd blaenorol, yn ogystal â pherfformiad o'i gymharu ag awdurdodau eraill (ble mae cyfryw wybodaeth ar gael).
- Pan fydd dangosyddion unedau busnes wedi eu pennu a'r targedau wedi eu gosod, mae'r dangosyddion yn destun herio gan yr Adran Strategol a Gwella a'r aelodau etholedig. Rhan o'r broses herio yma yw adnabod camau gweithredu ar gyfer meysydd o berfformiad isel, a herio targedau sydd yn ymddangos yn rhy isel o ystyried perfformiad hanesyddol. Mae Cynllun tair Blynedd y Cyngor yn adnabod y meysydd hynny lle mae angen canolbwyntio ar welliant sylweddol.
- Yn Ebrill 2011 mabwysiadwyd Côt Llywodraethu Lleol. Mae'r Cod Lleol yn seiliedig ar chwech egwyddor craidd Fframwaith CIPFA/SOLACE ar gyfer llywodraethu corfforaethol mewn awdurdodau lleol a'u hegwyddorion cefnogol, oedd yn eu tro wedi eu addasu o “Safon Genedlaethol ar Gyfer Llywodraethu Da mewn Gwasanaethau Cyhoeddus” a gyhoeddwyd gan y Comisiwn Annibynnol ar Lywodraethu Da mewn Gwasanaethau Cyhoeddus yn 2004.. Mae Fframwaith CIPFA/SOLACE yn nodi'r anghenion ar gyfer cwrdd a'r egwyddorion a'r hyn a ddylid ei adlewyrchu mewn cod llywodraethu lleol.

Diffinio a dogfennu swyddogaethau, gyda threfniadau dirprwyo clir a phrotocol ar gyfer cyfathrebu effeithiol.

- Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu strwythur rheoli sy'n cynnwys Prif Weithredwr (sydd hefyd yn Bennaeth y Gwasanaeth Taledig) a thri Cyfarwyddwr Corfforaethol. Gyda'i gilydd, nhw yw Tîm Arweinyddiaeth Corfforaethol y Cyngor. Mae aelodau'r Tîm Arweinyddiaeth Corfforaethol ynghyd â'r Swyddog Monitro a'r Pennaeth Cyllid yn ffurfio'r Grŵp Arweinyddiaeth y Cyngor.
- Mae'r Cyngor wedi enwebu'r Pennaeth Democratiaeth a Chyfreithiol fel y Swyddog Monitro yn unol ag Adran 5 Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989, a'r Pennaeth Cyllid fel y Swyddog Cyllid Cyfrifol yn unol ag Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972. Mae Cyfansoddiad y Cyngor yn cynnwys protocolau ar weithredu dyletswyddau statudol y Swyddog Monitro a'r Prif Swyddog Cyllid.
- Mae'r Cyfansoddiad yn cynnwys manylion y cynlluniau dirprwyo hawliau i bwyllgorau, aelodau a swyddogion y Cyngor ynghyd â dosbarthiad o swyddogaethau nad ydynt yn gyfrifoldeb i Fwrdd y Cyngor.
- Mae'r Cyfansoddiad yn cynnwys protocol ynghylch dyletswyddau a chyfrifoldebau Aelodau. Mae'r protocol yn manylu ar bwmpas a dyletswyddau'r aelodau, cadeirydd, is-gadeirydd, arweinydd portffolio, uwch arweinydd ac arweinydd y Cyngor.
- Mae Cyngor Gwynedd wedi llunio Cynllun Lwfansau Aelodau ar sail Reoliadau Awdurdodau Lleol (Lwfansau i Aelodau) (Cymru) 2007.
- Yng Nghyfarfod Blynyddol y Cyngor ar 13 Mai 2010, diwygiwyd Cynllun Lwfansau Aelodau'r Cyngor i adlewyrchu adroddiad Panel Annibynnol Cymru ar Lwfansau Aelodau.
- Mae Pwyllgor Safonau wedi ei sefydlu yng Nghyngor Gwynedd er mwyn sicrhau y gwarchodir safonau ymddygiad o fewn y Cyngor a phriodoldeb yn holl drafodion y Cyngor.
- Cyhoeddwyd Strategaeth Trosolwg a Chraffu 2009/12 er mwyn sicrhau cyd-ddealltwriaeth ymysg aelodau a swyddogion y Cyngor o'r ymarfer gorau yn y maes, a'r dulliau y bwriedir eu defnyddio i gymryd cam sylweddol ymlaen yn nhrefniadaeth craffu Cyngor Gwynedd.

Datblygu a chyfathrebu cod ymddygiad ar gyfer aelodau a swyddogion

- Mae gwerthoedd y Cyngor fel a ganlyn:
  - Gwasanaethu
  - Positif

- Gweithio fel tîm
- Gwerth am arian
- Parch
- Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu "Gorchymyn Cod Ymddygiad (Cyflogeion Cymwys Llywodraeth Leol) (Cymru) 2001" fel cod ymddygiad ar gyfer ei holl staff.
- Mae'r Cod Ymddygiad ar gyfer aelodau'r Cyngor yn cael ei arwain gan y Gorchymyn Ymddygiad Aelodau (Egwyddorion) (Cymru) 2001. Mae'r Gorchymyn yn nodi'r egwyddorion sydd i lywodraethu ymddygiad aelodau awdurdod yng Nghymru; yr egwyddorion yw:
  - Anhunanoldeb;
  - Gonestrwydd;
  - Uniondeb a gwedduster;
  - Dyletswydd i gynnal y gyfraith;
  - Stiwardiaeth;
  - Gwrthrychedd wrth wneud penderfyniadau;
  - Cydraddoldeb a pharch;
  - Bod yn agored;
  - Atebolrwydd; a
  - Rhoi Arweiniad
- Mae'r Cod Ymddygiad ar gyfer aelodau'n cynnwys rhannau penodol ar fuddiannau a chofrestr buddiannau aelodau. Cedwir Cofrestr Buddiannau Staff yn ganolog gan y Swyddog Monitro. Disgwylir i weithiwr gyflwyno eu datganiadau o fuddiannau yn ysgrifenedig yn y lle cyntaf i'r Prif Swyddog, i'w hanfon ymlaen i'r Swyddog Monitro.

Adolygu a diweddarau prosesau a rheolaethau ar gyfer rheoli risg

- Mae pob adroddiad Pwyllgor sydd â phenderfyniad gweithredol yn mynd gerbron y 3 swyddog statudol am sylwadaeth.
- Mae'r Gwasanaethau Archwilio a Rheoli Risg o fewn yr Adran Cyllid wedi datblygu Polisi a Strategaeth Rheoli Risg ar gyfer yr awdurdod cyfan. Mae'r polisi a'r strategaeth wedi eu cymeradwyo gan y Tîm Rheoli Corfforaethol gyda'r amcan o sicrhau fod rheolaeth o risgiau wedi eu gwelyo'n ffurfiol ym mhob agwedd o waith yr Awdurdod. Mae proses barhaus o sicrhau fod pob rheolwr yn derbyn hyfforddiant ar adnabod bygythiadau a chyfleon yn y modd yma, gydag adnabod risgiau a datblygu cynlluniau gweithredu yn rhan o gylch cynllunio busnes "Cyflawni" yr Awdurdod.
- Mae'r Strategaeth Archwilio Mewnol yn gosod allan yn glir y bwriad i gynnal gwasanaeth sy'n cynnal archwiliadau ar sail risg, a'r ddibyniaeth a roddir ar y trefniadau rheoli risg corfforaethol wrth gynllunio gwaith Archwilio Mewnol. Gan fod ansicrwydd ynglyn â sut yn union y bydd Archwilio Mewnol yn cael ei ddarparu i Gyngor Gwynedd ar ôl Mawrth 2012, cytunodd y Pwyllgor Archwilio yn ei gyfarfod ar 10 Mawrth 2011 i ymestyn strategaeth 3-blynedd Archwilio Mewnol am flwyddyn ychwanegol, hyd at 31 Mawrth 2012.
- Disgwylir i reolwyr fod yn gyfrifol am reoli'r risgiau sy'n berthnasol i'w meysydd hwy. Mae hynny wedi ei ymgorffori yn y Strategaeth Rheoli Risg. Disgwylir i swydd-ddisgrifiadau gynnwys cyfeiriad penodol at rai risgiau, yn arbennig felly ym meysydd lechyd a Diogelwch a Chydraddoldeb.
- Mae Rheolau Gweithdrefn Ariannol yn rhan o gyfansoddiad Cyngor Gwynedd ac yn gosod y fframwaith ar gyfer rheoli materion ariannol y Cyngor. Maent yn destun adolygiad rheolaidd.

Swyddogaeth y pwyllgor archwilio

- Yn ystod 2010/11 roedd gan y Cyngor Bwyllgor Archwilio oedd yn cyflawni'r swyddogaethau canlynol:-
  1. Hybu rheolaeth fewnol, gan sefydlu amserlen i adolygu rheolaeth, datblygu diwylliant sydd yn milwrio yn erbyn twyll ac adolygu gweithdrefnau cyllidol;
  2. Canolbwyntio adnoddau archwilio'r cyngor trwy gytuno ar gynlluniau archwilio a monitro darpariaeth archwilio;

3. Monitro perfformiad archwilio trwy sicrhau gwaith swyddogion o fewn amserlenni, sicrhau bod adroddiadau archwilio yn cael eu cyhoeddi yn brydlon ac yr ymatebir iddynt yn yr un modd, monitro cwblhau'r cyfrifon a sicrhau y gweithredir argymhellion archwilio;
  4. Ystyried sylwadau a phryderon am wasanaethau unigol ar lefel sirol, ar sail adroddiadau gan swyddogion y Cyngor neu Swyddfa Archwilio Cymru ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru.
  5. Cymeradwyo datganiad cyfrifon y Cyngor dan Reoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005 ynghyd ag unrhyw ddogfennau cysylltiedig.
  6. Ystyried adroddiadau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru dan Adran 16 Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005 a phenderfynu sut i weithredu;
  7. Derbyn adroddiad blynyddol ar gwynion dan drefn gwynion y Cyngor.
- Darperir y gwasanaeth Archwilio Mewnol yn unol â Cod Ymarfer CIPFA ar gyfer Archwilio Mewnol mewn Llywodraeth Leol yn y Deyrnas Unedig. Mae'r Cod yn datgan mai swyddogaeth rhoi sicrwydd yw Archwilio Mewnol sydd yn darparu barn annibynnol a gwrthrychol i gyfundrefn ar yr amgylchedd reolaeth wrth werthuso ei effeithiolrwydd tra'n gwireddu amcanion y gyfundrefn. Mae'n archwilio, gwerthuso ac adrodd yn wrthrychol ar ddigonolrwydd yr amgylchedd reolaethol fel cyfraniad i'r defnydd priodol, economaidd, effeithlon ac effeithiol o adnoddau. Darperir cynllun archwilio blynyddol yn seiliedig ar y Strategaeth Archwilio Mewnol.
  - Yn unol â gofynion Cod Ymarfer CIPFA, mae'r Uwch Reolwr Archwilio a Risg yn paratoi adroddiad blynyddol sydd yn crynhoi canlyniad gwaith archwilio mewnol yn ystod y flwyddyn ar y system gyflawn o reolaeth fewnol yn yr awdurdod.

Sicrhau cydymffurfiaeth gyda chyfraith, deddfau, trefniadau mewnol a bod gwariant yn gyfreithlon

- Disgwylir i archwilwyr mewnol ac allanol y Cyngor adrodd i'r swyddogion perthnasol ar unrhyw fethiant i gydymffurfio naill ai â pholisi neu ddeddfwriaeth, ac adrodd i'r Pwyllgor Archwilio yn unol â'i Gylch Gorchwyl. Mae'r penaethiaid adran yn derbyn copi o bob adroddiad archwiliad mewnol perthnasol, ac adroddir i'r Pwyllgor Archwilio ar ganlyniadau gwaith dilyniant ar argymhellion gyda golwg ar uchafu ardrawiad y gwaith archwilio.
- Mae Cyngor Gwynedd wedi paratoi Polisi Iechyd, Diogelwch a Lles Corfforaethol, yn unol â Deddf Iechyd a Diogelwch yn y Gwaith 1974. Mae'r polisi yn datgan bod y Cyngor yn cydnabod ac yn derbyn, gyhyd ag sy'n rhesymol ymarferol, ei ddyletswydd fel cyflogwr tuag at ei weithwyr ac eraill a allai gael eu heffeithio gan ei weithgareddau. Nod Cyngor Gwynedd yw cyflawni'r safon uchaf wrth reoli iechyd, diogelwch a lles.

Canu'r gloch a derbyn cwynion gan y cyhoedd

- Mae'r Cyngor wedi mabwysiadu Polisi a Threfniadau Canu'r Gloch, cynllun sy'n rhoi ffordd ddiogel a dibynadwy i weithwyr sôn yn ddiwyll am unrhyw bryderon am ymddygiad anghyfreithlon, twyllodrus neu lygredig, camweinyddu ariannol, perygl i'r cyhoedd neu'r amgylchedd, cam-drin cleientiaid, ayb. Yn ystod mis Mai 2009 dosbarthwyd cerdyn sydd yn codi ymwybyddiaeth ynghylch y drefn canu'r gloch i holl swyddogion y Cyngor.
- Mae'r Cyngor Gwynedd wedi cyflwyno trefn safonol ar hyd y cyngor i ddeilio gyda chwynion. Mae'r Cyngor o'r farn bod y drefn yn hawdd ei ddefnyddio, mae'n ymchwilio'n drwyadl i bob cwyn, mae'n gwarantu ateb cyflym a chyflawn ac mae'n cynnig cyfle i fynd a'r mater ymhellach os nad yw unigolion yn hapus efo'r ymateb. Yn ogystal, mae'r drefn cwyno yn cydymffurfio â threfniadau statudol a geir mewn adrannau e.e. trefniadau'r Gwasanaethau Cymdeithasol mewn perthynas â Deddf Plant 1989 a Deddf Gofal yn y Gymuned 1990. Mae "Ffurflen Cwyno" priodol ar gael i gofnodi cwyn.

Adnabod a datblygu anghenion aelodau ac uwch swyddogion

- Mae'r Cyngor wedi dylunio matrices hyfforddi ar gyfer swyddogion ac wedi dynodi 6 categori hyfforddi; Tîm Arweinyddiaeth Corfforaethol, Penaethiaid, Rheolwyr, Arweinwyr Maes, Goruchwylwyr, Staff a Gweithwyr Uniongyrchol. Defnyddiwyd nodweddion penodol ar gyfer adnabod categori hyfforddi priodol aelod o staff. Mae rhaglen hyfforddi wedi ei lunio ar gyfer pob categori.
- Mae'r Awdurdod yn parhau i weithredu a datblygu'r Strategaeth Hyfforddi a Datblygu Aelodau a fabwysiadwyd gan y Cyngor ym Mai 2009.

Sefydlu modd clir ar gyfer cyfathrebu gyda'r gymuned a deiliad diddordeb eraill, gan sicrhau atebolrwydd ac ymgynghoriad agored

- Ceir protocol ar gyfer cyswllt aelod a swyddog yn y Cyfansoddiad gyda'r bwriad o roi arweiniad i aelodau a swyddogion y Cyngor yng nghyd-destun eu cysylltiad â'i gilydd. Ceisia'r protocol gynnis arweiniad ar rai o'r materion sy'n codi amlaf, yn ogystal â hybu mwy o eglurder a sicrwydd.
- Cynhelir cyfarfod blynyddol Gwynedd ar y Cyd, ble mae cyfle i drigolion Gwynedd gael adborth am y gwaith sydd wedi ei gyflawni ac i gyfrannu tuag at y camau nesaf o'r bartneriaeth.

Ymgorffori trefniadau llywodraethu da ar gyfer partneriaethau gan adlewyrchu'r rhain yn nhrefniadau llywodraethu yr Awdurdod

- Yn ystod 2010/11 cynhaliwyd adolygiad o bartneriaethau ar draws Gogledd Cymru, dan arweiniad Heddlu Gogledd Cymru, oherwydd y canfyddiad bod y system oedd yn ei le yn anghynnaladwy: -
  - Mae'r gostyngiad mewn cyllid ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus yn golygu y bydd yn rhaid cael cytundeb ar ffocws / gostyngiad mewn blaenoriaethau, gyda llai o gyfarfodydd mewn rhai meysydd, llai o arian i gefnogi gweithwyr partneriaeth.
  - Mae rhai grantiau sy'n galluogi awdurdodau lleol i ddarparu swyddogaethau sy'n cefnogi partneriaethau wedi eu lleihau.
  - Gostyngiadau sylweddol o ran yr arian sydd ar gael i bartneriaid statudol e.e. Yr Heddlu a'r Bwrdd Iechyd, yn effeithio ar eu gallu i gefnogi'r nifer presennol o bartneriaethau sy'n bodoli yn lleol.
- Y nod ar gyfer yr adolygiad oedd:
  - Darparu gwell cydweithio rhwng yr holl asiantaethau a mynediad rhwyddach at amrywiaeth ehangach o arbenigedd drwy leihau cymhlethdodau a darnio.
  - Gosod cyfeiriad ar gyfer newidiadau fydd yn cael eu gwneud i strwythur presennol partneriaethau yng Ngogledd Cymru.
  - Gwneud argymhellion am ffyrdd y gellir gwneud partneriaethau yn fwy effeithiol, effeithlon ac i ganolbwyntio mwy ar y canlyniad.

Trefniadau i sicrhau rheoli ariannol digonol ac effeithiol

- Mae Rheolau Gweithdrefn Ariannol yn rhan o gyfansoddiad Cyngor Gwynedd ac yn gosod y fframwaith ar gyfer rheoli materion ariannol y Cyngor. Adolygwyd y rheolau ym mis Mai 2009.
- Dyletswydd Bwrdd y Cyngor, yn amodol ar unrhyw gyfarwyddyd a gaiff o bryd i'w gilydd gan y Cyngor, yw trefnu, goruchwyllo a rheoli holl arian a chyfrifon y Cyngor a'i holl adrannau, a chydgyssylltu'r trefniadau ariannol a chyfrifo.
- Dyletswydd y Pwyllgor Archwilio yw monitro ac adolygu cyfrifon a rheolaeth ariannol y Cyngor a'i holl wasanaethau ynglyn â phriodoldeb ariannol drwy adolygu gweithdrefnau cyllidol, hybu rheolaeth fewnol a datblygu diwylliant sydd yn milwrio yn erbyn twyll.
- Dyletswydd y Prif Bwyllgor Craffu yw monitro ac adolygu cyfrifon a rheolaeth ariannol y Cyngor a'i holl adrannau o ran adolygu penderfyniadau Bwrdd y Cyngor, datblygu polisiau perthnasol, monitro sefyllfa ariannol y Cyngor a hybu gwerth am arian.
- Y Pennaeth Cyllid yw'r swyddog sydd â chyfrifoldeb tros weinyddu materion ariannol yn ôl gofynion Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972.
- Yn ogystal â'r cyfrifoldeb tan Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972, mae gan y Pennaeth Cyllid ddyletswyddau statudol mewn perthynas â gweinyddiaeth ariannol a stiwardiaeth y Cyngor. Ni ellir diystyru'r cyfrifoldeb statudol hwn. Mae'r dyletswyddau statudol ychwanegol hyn yn deillio o'r canlynol:
  - Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988
  - Deddf Tai a Llywodraeth Leol 1989
  - Rheoliadau Cyfrifon ac Archwilio (Cymru) 2005
  - Deddf Llywodraeth Leol 2003
- Mae'r Pennaeth Cyllid yn gyfrifol am:
  - Weinyddiad priodol materion ariannol y Cyngor;
  - Gosod safonau rheoli ariannol a monitro cydsyniad â hwynt;

- Adrodd ar gryfder amcangyfrifon ac ar ddigonolrwydd y cronfeydd ariannol bwriadedig a gosodedig er mwyn llunio cyfrifiadau cyllidebol.
- Yn unol ag Adran 114 Deddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988 bydd y Pennaeth Cyllid yn adrodd i'r Cyngor Llawn, i Fwrdd y Cyngor ac i'r archwiliwr allanol os yw o'r farn bod y Cyngor, pwyllgor o'r Cyngor, cydbwyllgor â chynrychiolaeth y Cyngor arno, neu un o'i swyddogion:
  - Wedi gwneud, neu ar fin gwneud, penderfyniad sy'n arwain at wariant anghyfreithlon;
  - Wedi gwneud, neu ar fin gwneud, rhywbeth anghyfreithlon sydd wedi neu a fyddai'n creu colled neu ddiffygriad i'r Cyngor;
  - Ar fin gwneud cofnod anghyfreithlon yng nghyfrifon y Cyngor.
- Ni chyflwynir unrhyw adroddiad i Fwrdd y Cyngor (nac i'r Cyngor Llawn, Pwyllgor Adnoddau Dynol, neu bwyllgor arall gyda phwerau gweithredol) heb yn gyntaf ei gyflwyno i'r Pennaeth Cyllid am ei sylwadau ar briodoldeb ariannol neu oblygiadau ariannol yr argymhellion. Ni chaiff swyddogion nac aelodau roddi gwybodaeth ariannol i gyrff ac unigolion allanol heb yn gyntaf ymgynghori â'r Pennaeth Cyllid neu reolwr cyllid perthnasol er mwyn sicrhau cywirdeb. Rhaid ymgynghori'n bersonol gyda'r Pennaeth Cyllid pan fo rheolwr cyllid perthnasol yn tybio fod yr wybodaeth yn sensitif o safbwynt masnachol.
- Bydd pob pennaeth adran yn sicrhau y bydd ei adran yn defnyddio egwyddorion pendant ynglyn â gwirio mewnl i fodloni'r Pennaeth Cyllid. Yn benodol:
  - Caiff y dyletswyddau o ddarparu gwybodaeth am symiau sy'n ddyledus i neu gan y Cyngor ac o gyfrifo, gwirio a chofnodi'r symiau hyn eu gwahanu cymaint ag y bo modd oddi wrth y ddyletswydd o'u casglu neu eu gwario,
  - Ni fydd y swyddogion sydd â'r ddyletswydd o archwilio a gwirio cyfrifon trafodion ariannol yn cymryd rhan eu hunain mewn unrhyw un o'r trafodion hynny.

Rhan 4: EFFEITHIOLRWYDD Y FFRAMWAITH LLYWODRAETHU

Mae cyfrifoldeb ar Gyngor Gwynedd i gynnal, o leiaf yn flynyddol, adolygiad o effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu gan gynnwys y system rheolaeth fewnol. Mae'r adolygiad o effeithiolrwydd o system rheolaeth fewnol yn cael ei hysbysu drwy waith archwilio mewnol a'r rheolwyr gweithredol o fewn yr awdurdod, sy'n gyfrifol am ddatblygiad a'r gynhaliath o'r amgylchedd llywodraethu, ac yn ogystal drwy sylwadau gan archwilwyr allanol, asiantaethau ac arolygwyr eraill.

Cynhaliwyd yr adolygiad a ddisgrifir yma trwy adolygu darganfyddiadau archwilwyr mewnol ac allanol y Cyngor, a thrwy drafodaeth gyda swyddogion allweddol o fewn yr awdurdod. Mae'r broses sydd wedi ei ddefnyddio i gynnal ac adolygu effeithiolrwydd y system reolaeth fewnol yn cynnwys:

- Mae Fframwaith Partneriaeth Gwynedd ar y Cyd, y Strategaeth Gymunedol, yn destun ymgynghori ar hyn o bryd.
- Fel rhan o'r broses o ddatblygu'r Cynllun Tair Blynedd newydd, am y cyfnod 2011-14, bu ymgynghori mewn nifer o leoliadau drwy'r sir i geisio barn grwpiau o'r cyhoedd ar y materion sydd angen sylw yn y blynyddoedd nesaf. Yn ogystal, cafwyd tri gweithdy ar gyfer yr holl gynghorwyr ac uwch swyddogion a arweiniodd, yn eu tro, at:
  - restr o brif faterion a chanlyniadau a gafodd eu cyflwyno a'u cytuno gan Fwrdd y Cyngor
  - gasgliadau a negeseuon allweddol er ystyriaeth y Byrddau Rhaglen wrth iddynt baratoi cynlluniau manwl
  - farn, sylwadau a mewnbwn ar waith y Byrddau Rhaglen cyn cwblhau'r cynlluniau manwl.
- Yn ei adolygiad o Gynllun Gwella'r Cyngor, adroddwyd gan Archwiliwr Apwyntiedig Swyddfa Archwilio Cymru fod Cynllun Gwella 2010-11 y Cyngor yn bodloni gofynion statudol ac yn rhoi darlun cytbwys o'i berfformiad yn 2009-2010. Fodd bynnag, nododd yr Archwiliwr y dylai'r Cyngor ystyried ailstrwythuro'r cynllun fel ei bod yn haws i'r darllenydd ddeall perfformiad y Cyngor.
- Paratowyd y Cynllun Tair Blynedd newydd trwy gychwyn gydag asesiad o'r prif yrwyr sydd yn dylanwadu ar y sir nawr ac sy'n debygol o wneud hynny yn y blynyddoedd nesaf. Cyflawnwyd hwn ar y cyd â phartneriaid o dan faner y Strategaeth Gymunedol a phartneriaethau allweddol arall o fewn y sir.
- Yn unol â'r ymrwymiad yn y Cynllun Tair Blynedd, bydd y Cyngor yn cynnal adolygiad blynyddol ffurfiol i ystyried os oes angen newid cyfeiriad mewn rhyw ffordd.
- Er mwyn cryfhau ymhellach y trefniadau llywodraethu a gweithredu, mae prif faterion y Cynllun Tair Blynedd yn eistedd o dan 6 Rhaglen Strategol fel a ganlyn:
  - Trawsffurfio'r Cyngor
  - Economi ac Adfywio
  - Amgylchedd ac Isadeiledd
  - Plant a Phobl Ifanc
  - Arbedion
  - Gofal

Mae gan bob un o'r Rhaglenni Strategol hyn Fwrdd Rhaglen er mwyn sicrhau gweithrediad, gyda trefniadau cadarn yn eu lle ar gyfer pob un o'r prif faterion, yn adrodd i'r Bwrdd Rhaglen. Mae aelodau yn ogystal â swyddogion yn eistedd ar y Byrddau Rhaglen er mwyn cryfhau'r trefniadau democrataidd. Yn ogystal â'r Byrddau Rhaglen, mae 3 Prosiect Strategol sydd y tu allan i'r drefn bwrdd rhaglen sef Gwella Iechyd, Iaith a Cynllun Datblygu Lleol.

- Yn Chwefror 2011, cyflwynwyd Strategaeth Ariannol Pedair Blynedd i'r Cyngor, am y cyfnod 2011/12 hyd at 2014/15. Yn ei adroddiad, nododd y Cyfarwyddwr Corfforaethol: "Tra ymddengys ein bod wedi medru darganfod yr arbedion yr ydym eu hangen am 2011/12 a 2012/13, yn sicr mae'r gwaith rhagweithiol a wnaed gan y cyngor wedi talu ar ei ganfed, ond rhaid gwyllo rhag tynnu'r ysgwydd oddi ar y maen gan fod angen sicrhau nawr fod y cynlluniau fydd yn cael eu mabwysiadu yn cael eu gweithredu i wireddu'r targedau arbedion".
- Ym mis Medi 2010, lluniodd yr Archwilydd Cyffredinol Asesiad Corfforaethol ar y ffordd y caiff y Cyngor ei drefnu a'i reoli. Casgliad cyffredinol yr adroddiad hwnnw oedd bod arweinwyr y Cyngor yn

ymdrin a'r angen am newid, ond nid yw rhai o'r blociau adeiladu allweddol wedi'u sefydlu'n ddigon da eto i sicrhau gwelliant parhaus.

Mae'r Archwiliwr yn esbonio, "Hynny yw, mae'r Cyngor wedi cydnabod bod angen iddo newid y ffordd y mae'n rheoli rhai o'i wasanaethau ac wedi rhoi cynlluniau ar waith i wneud hynny. Mae'r Cyngor eisoes wedi cymryd camau mewn meysydd megis aildrefnu ysgolion a throsglwyddo stoc tai. Cafwyd, hefyd bod y Cyngor yn bwrw golwg feirniadol dros lawer o'i drefniadau ei hun, yn ogystal ag ymateb i adroddiadau a gyhoeddwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru ac arolygiaethau eraill. Drwy wneud hynny, mae'r ymdrechion i newid wedi cyflymu, ond mae'n rhy gynnar i ddatgan pa un a fydd y cynlluniau hyn yn cael yr effaith ddymunol".

- Mae'r Cod Llywodraethu Lleol yn gosod sefyllfa'r Cyngor fel ag y mae heddiw. Mae Hunanasesiad y Cyngor wedi adnabod rhai gwendidau lle bydd angen cynllun gweithredu i'w cyfarch, yn enwedig yn ymwneud a'r egwyddor olaf, sef ymgysylltu. Fel y bydd prosesau'r Cyngor yn datblygu yn y maes hwn, bydd modd ychwanegu at y cod llywodraethu lleol.
- Bwriad y Cod Llywodraethu Lleol ydi crynhoi mewn un ddogfen yr egwyddorion mae'r Cyngor yn eu defnyddio wrth lywodraethu ynghyd a dangos sut mae ei brosesau yn ymarferol yn cyplysu a'r egwyddorion. Mae'r Cyngor yn cydnabod ei fod yn ddogfen sydd angen ei diwygio yn gyson fel mae'r prosesau rheini yn datblygu. Bob blwyddyn mae datganiad llywodraethu corfforaethol yn cael ei gyflwyno a bydd hynny yn gyfle i adolygu'r cod lleol a'i ddiwygio os oes angen.
- Ni fydd unrhyw adroddiad yn cael ei gyflwyno i'r Cyngor, Bwrdd y Cyngor, y Pwyllgor Adnoddau Dynol, y Pwyllgor Pensiynau nac, yng nghyswllt materion eiddo unigol, i Bwyllgor Ardal nac i aelod unigol lle bo'r hawl penderfynu gan yr aelod, onid yw, yn gyntaf, wedi'i gyflwyno i'r tri swyddog statudol am sylwadau ar unrhyw fater ynghylch polisi, cyfreithioldeb, priodoldeb ac oblygiadau ariannol unrhyw argymhellion.
- Bydd trefniadau Trosolwg a Chraffu'r Cyngor yn cael ei hadolygu ymhellach yn ystod 2011/12 yn sgil gweithredu Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011.
- Er mwyn sicrhau fod y gwerthoedd y Cyngor yn cael eu pwysleisio, cânt eu defnyddio ar waelod gohebiaeth, ar fewnrwyd y Cyngor ac ar gyhoeddiadau.
- Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn cynnal adolygiad blynyddol o wasanaeth Archwilio Mewnol y Cyngor. Yn ei adolygiad ddiweddaraf daeth yr archwilyr allanol i'r casgliad fod gan Cyngor Gwynedd wasanaeth Archwilio Mewnol effeithiol, sy'n cwrdd yn llawn â 10 o'r 11 safon proffesiynol yn llawn. Roedd yn cwrdd yn rhannol â'r safon "Annibyniaeth" oherwydd dyletswyddau eraill yr Uwch Reolwr Archwilio a Risg y tu hwnt i Archwilio Mewnol.
- Adroddodd yr Uwch Reolwr Archwilio a Risg fod gan Cyngor Gwynedd, yn ei farn ef, fframwaith gadarn o reolaeth fewnol er mwyn cynnig sicrwydd rhesymol parthed cyflawniad effeithiol ac effeithlon o amcanion y Cyngor, gan fod y camau a gymerwyd gan y Cyngor yn ystod y flwyddyn ariannol i sefydlu a cryfhau rheolaethau mewnol ac i sicrhau fod argymhellion i gywiro gwendidau a adnabuwyd gan Archwilio Mewnol wedi bod yn foddhaol.
- Cynhelir cyfarfodydd rheolaidd o'r Pwyllgor Archwilio. Mae'r Pwyllgor yn cadw goruchwyliaeth fanwl ar lwyddiant archwilio mewnol i gwblhau ei gynllun archwilio ac i gynnal archwiliadau dilyniant mewn meysydd ble adnabuwyd methiant mewn rheolaeth fewnol. Mae'r Pwyllgor yn galw rheolwyr a Phenaeithaid yn atebol pan fu methiant i weithredu gwelliannau disgwylidig i reolaethau mewnol.
- Cynhaliodd Archwilio Mewnol adolygiad yn ystod 2010 o ymwybyddiaeth o'r Polisi Canu'r Gloch ar draws y Cyngor. Prif gasgliad yr adolygiad oedd bod cynnydd sylweddol wedi bod yn ymwybyddiaeth gweithwyr y Cyngor o'r Polisi Canu'r Gloch ers yr archwiliad cyffelyb diwethaf yn 2003. Er hyn, wrth ddadansoddi canlyniadau'r holiadur, gwelwyd mai dim ond 25.5% o weithwyr a fynegodd eu bod wedi derbyn cerdyn cyswllt Canu'r Gloch. Fodd bynnag, gall y gwir ganran fod yn uwch oherwydd bu i'r cardiau gael eu dosbarthu i'r gweithwyr peth amser yn ôl erbyn hyn. Gwelwyd mai'r dull gorau o hyrwyddo'r polisi ymysg gweithwyr y Cyngor oedd drwy'r fewnrwyd. Awgrymwyd sawl gwaith bod y polisi llawer rhy anodd ei ddarganfod arno.
- Ar 1 Mawrth 2011, mabwysiadwyd y canlynol gan y Cyngor i fod yn rhan o'r Strategaeth Hyfforddi a Datblygu Aelodau:
  1. Disgrifiad o Rôl a Chyfrifoldebau ar gyfer Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion
  2. Disgrifiad o Rôl a Chyfrifoldebau ar gyfer Aelodau Craffu
  3. Cymwyseddau ac Ymddygiadau ar gyfer Cadeiryddion ac Is-Gadeiryddion

4. Cymwyseddau ac Ymddygiadau ar gyfer Aelodau Craffu

- Bu'r prosiect i drosglwyddo stoc tai y Cyngor i Gartrefi Cymunedol Gwynedd yn llwyddiant, gyda'r trosglwyddiad yn digwydd ar 12 Ebrill 2010.
- Yn dilyn adolygiad o effeithiolrwydd partneriaethau Gogledd Cymru, dan arweiniad Heddlu Gogledd Cymru, penderfyniad Bwrdd y Cyngor oedd:
  1. Cefnogi'r symudiad i batrwm dwy sir ar gyfer y partneriaethau Strategaeth Gymunedol a'r Byrddau Gwasanaethau Lleol, Iechyd Gofal a Lles a Plant a Phobl Ifainc ond nodi y dylid adolygu effeithlonrwydd y trefniadau ymhenn blwyddyn.
  2. Cydweithio â datblygu cynigion ar gyfer patrwm dwy sir ar gyfer y partneriaethau uchod ac y dylai'r cynigion hynny gael eu craffu ymhellach cyn cael eu cyflwyno i Fwrdd y Cyngor.
  3. Cefnogi'r symudiad i osod cyfeiriad strategol ar gyfer meysydd Diogelwch Cymunedol a Chyfiawnder Ieuenctid ar draws y Gogledd ar yr amod bod y trefniadau hynny yn caniatáu sylw digonol i'r blaenoriaethu mwy lleol sydd yn codi yn y meysydd hynny oherwydd y gwahaniaethau rhwng gwahanol ardaloedd y Gogledd.
  4. Pwysleisio pwysigrwydd diogelu statws yr iaith Gymraeg mewn unrhyw drafodion partneriaeth o dan y patrwm newydd.
  5. Datgan na ddylid gwneud unrhyw newidiadau pellach i strwythurau rhanbarthol ar gyfer partneriaethau nes y bydd adolygiad o'r trefniadau isranbarthol newydd wedi ei ystyried.
- Bu'r Cyngor yn destun **x** adolygiad gan yr Ombwdsman yn dilyn honiadau o gamweinyddu.

Rydym wedi cael ein cynghori ar oblygiadau canlyniad yr adolygiad o effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu, ac mae cynllun i fynd i'r afael â gwendidau a sicrhau gwelliant parhaus yn ei le.

Rhan 5: **MATERION LLYWODRAETHU ARWYDDOCAOL**

Mae'r prosesau a ddisgrifir mewn rhannau blaenorol o'r datganiad hwn yn disgrifio'r dulliau a ddefnyddiwyd gan y Cyngor i adnabod y materion llywodraethu arwyddocaol sydd angen sylw.

- Mae nifer o gyrff allanol yn cynnal adolygiadau ar drefniadau'r Cyngor. Bydd yr adrannau perthnasol yn rhoi sylw i'r materion sydd wedi eu hadnabod.
- Mae gweithdrefnau Rheoli Rhaglen wedi eu cyflwyno er mwyn sicrhau gweithrediad effeithiol y camau sydd angen eu cyflawni er mwyn cwblhau'r tasgau a adnabuwyd yn y Cynllun Tair Blynedd, yn ogystal â chamau gweithredu allweddol eraill. O'r herwydd, mae gweithrediad llwyddiannus y gyfundrefn Rheoli Rhaglen yn fater llywodraethu arwyddocaol ynddo'i hun.
- Mae prif faterion y Cynllun Tair Blynedd diwygiedig, fydd yn derbyn sylw yn ystod 2010/11 yn unol â'r weithdrefn Rheoli Rhaglen, yn cynnwys y materion llywodraethu canlynol:

RHAGLEN GOFAL

Prosiect Trawsnewid Trefniadau Rheoli Busnes

- **Comisiynu** - Eglurder i fudd-ddeiliaid ar fwriadau comisiynu y 5 mlynedd nesaf ym maes Pobl Hŷn ac Anableddau Dysgu, fydd yn cyd-fynd â gweledigaeth yr Adran, capasiti cyllidol ac anghenion defnyddwyr
- **Rheoli Perfformiad** - Swyddogion yr Adran, i lawr i lefel Arweinydd Tîm / Uwch Ymarferydd, wedi cymryd rhan lawn mewn hunan arfarniad gan adnabod lle mae angen cynllunio ar gyfer gwella profiadau a chanlyniadau i ddefnyddwyr gwasanaeth. Ymarfer Canlyniadau'n Cyfrif wedi ei gwblhau ym mhob maes a adnabuwyd yn ystod yr hunan arfarnu fel maes lle roedd angen 'troi'r gornel' o ran perfformiad, er mwyn gwella ansawdd perfformiad
- **Adolygu systemau ariannol** - Adnoddau dynol wedi eu hariannu a'u canfod i fewnosod modiwlau cyllid RAISE fydd, o'i wireddu, yn rhoi'r budd o sicrhau gwell priodoldeb ariannol, cynyddu effeithlonrwydd prosesau a rhoi gwell profiad i ddefnyddwyr gan y bydd gwybodaeth bersonol a gwybodaeth ariannol yn yr un system
- **Llywodraethu Gwybodaeth** - Trefn ffeilio a storio gwybodaeth adrannol yn weithredol, fydd yn golygu bod staff yn medru gweithio'n fwy effeithiol a bod gwybodaeth am ddefnyddwyr gwasanaeth a budd-ddeiliaid eraill yn fwy diogel.

RHAGLEN ADFYWIO A'R ECONOMI

Prosiect Cadw'r Budd yn Lleol

- Byddwn wedi adnabod y potensial llawn o ddefnydd cymalau cymdeithasol o fewn cytundebau
- Bydd y Gronfa ar gyfer benthyciadau wedi ei sefydlu ac ar gael i gefnogi busnesau Gwynedd

RHAGLEN PLANT A PHOBL IFANC

Prosiect Torri'r Cylch (Cefnogi Teuluoedd)

- Eglurder yn ei le ynglyn â'r gost i'r sector gyhoeddus o gefnogi teuluoedd bregus.
- Modelau yn eu lle ar gyfer darparu cefnogaeth integredig i deuluoedd ar draws y continwwm o angen.

Prosiect Trawsnewid Gwasanaethau i Blant a Phobl Ifanc Anabl a Gwael

- Cytundeb ffurfiol yn ei le rhwng y Cyngor a Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr ynglyn â'r patrwm newydd o ddarparu gwasanaeth integredig i blant a phobl ifanc anabl a gwael a'u teuluoedd.
- Trawsnewid darpariaeth addysg a hyfforddiant ôl-16: Eglurder yn ei le ynglyn â chynladwyedd ariannol y model sy'n cael ei ffafrio ar hyn o bryd.

RHAGLEN TRAWSFFURFIO

Prosiect Ymgysylltu

- Cynnydd yn ymwybyddiaeth ymysg swyddogion allweddol ynglyn â gweithgareddau ymgysylltu (gan gynnwys cyfundrefn reolaethol briodol)
- Barn Panel Trigolion wedi ei sicrhau ar nifer o brif faterion y Cyngor

Prosiect Gofal Cwsmer

- Cyfeiriad wedi ei osod ar gyfer gwella Gofal Cwsmer, drwy ailddiffinio'r strategaeth ac adnabod gwasanaeth penodol ar gyfer gwaith dwys. Cyfres o fesurau wedi eu mabwysiadu er mwyn dangos ansawdd gwasanaethau'r Cyngor i'r cwsmer.

Prosiect Y Gweithlu

- Gwell ymwybyddiaeth o'r gwaith sydd angen ei wneud er mwyn gwella cyfathrebu mewnol
- Datblygu cyfundrefn "Arweinyddiaeth Weladwy", gydag Arweinyddiaeth yn trafod materion wyneb yn wyneb gyda staff

Prosiect Trefniadau Democrataidd

- Cytundeb y Cyngor Llawn ynghylch cynigion terfynol am fodel sydd i'w gyflwyno i'r Cynulliad i newid i drefniadau gweithredol o lywodraethu (h.y. Cabinet).
- Datblygu a rhoi ar waith gynlluniau i ddatblygu diwylliant, aelodau a threfniadau'r Cyngor newydd, gyda darpar ymgeiswyr yn ymwybodol o'r newidiadau.
- Datblygu rôl amgen ar gyfer cynghorwyr fel cynrychiolwyr lleol – trefn llywodraethu wedi ei sefydlu sydd yn dal y cabinet i gyfrif.

Prosiect Comisiynu gyda Ffocws ar Ganlyniadau

- Datblygu'r gyfundrefn Cynllun Tair Blynedd i sicrhau bod y prif brosiectau'n cael eu comisiynu ar sail canlyniadau.

RHAGLEN ARBEDION

Prosiect Targed effeithlonrwydd gwasanaethau

- Pecyn o gynlluniau effeithlonrwydd gwasanaethau ar gyfer y blynyddoedd dilynol wedi'i fabwysiadu gan y Cyngor.

Prosiect effeithlonrwydd corfforaethol

- Achosion busnes cydweithio rhanbarthol wedi'u cytuno ac wedi eu derbyn gan y Cyngor.

Prosiect Gwireddu Arbedion

- Cyflawni cyfanswm arbedion gynlluniwyd ar gyfer y flwyddyn o £5.0m.

Prosiect: Cytundeb Canlyniadau

- Cytundeb gan Lywodraeth y Cynulliad bod y Cyngor wedi dangos ei fod wedi cyflawni'r cynnydd a fwriadwyd, a chadarnhad y byddwn yn derbyn 100% o'r swm posibl (£1.3m).

Rhan 6: BARN

Rydym yn bwriadau cymryd camau i ddelio gyda'r materion uchod yn ystod y flwyddyn nesaf er mwyn gwella ein trefniadau llywodraethu. Rydym yn fodlon bydd y camau hyn yn delio gyda'r angen i wella adnabuwyd yn yr adolygiad effeithiolrwydd a byddwn yn monitro eu gweithrediad fel rhan o'r adolygiad blynyddol nesaf.

HARRY THOMAS
PRIF WEITHREDWR CYNGOR GWYNEDD

Cyng. DYFED WYN EDWARDS
ARWEINYDD CYNGOR GWYNEDD

DYDDIAD

DYDDIAD